

TOMÁŠ AGAT BŁOŃSKI

Łączenie jako naturalny wynik szukania nowych dróg fotograficznego medium

Już dadaści w latach dwudziestych XX wieku postulowali inne przestrzenie działań twórczych niż powszechnie uznane. Łączyli różne media, malarze pisali poezję, poeci rysowali. „W ten sposób powstały rysunki poety – Tristana Tzary, poematy malarzy Maksa Ernsta i Jeana Arpa, fotomontażowe ulotki Raoula Hausmanna i Johna Heartfielda, kalkomanie Ernsta”¹. Man Ray używał medium fotograficznego jako działań malarskich (rayogramy, solaryzacja) Hannah Hoch i inni dadaści używają kolażu w obrazie, Duchamp koloruje fotografię swojego obrazu (*Akt schodzący po schodach nr 3*, 1912), László Moholy Nagy (Bauhaus) pokazuje medium fotograficzne jako idealne narzędzie do tworzenia plakatów. Wiele innych przykładów z lat dwudziestych ubiegłego wieku można wskazać jako łączenie różnych dziedzin artystycznych, wzbogacające samą sztukę i – niejako – szukanie sztuki poza sztuką, otwierające jeszcze większe możliwości. Właśnie takie działanie, poprzez łączenie, stanowi bardzo istotną przestrzeń twórczą w dzisiejszych czasach. Otwieranie się na inne technologie możemy zauważać w nowych kierunkach na uczelniach artystycznych: nowe media, intermedia, multimedia. Łączenie i powstawanie nowych kierunków widzimy również w nauce – na przykład neuroinformatyka (dziedzina badawcza na pograniczu neurologii, informatyki, biotechnologii, kognitywistyki, medycyny, fizyki i matematyki), Biotechnologia, Ekonomia behawioralna i dużo innych.

Wpływ Internetu na twórczość i psychikę fotografa. Fotograficzna twórczość w Internecie

Dziś już jesteśmy przyzwyczajeni do masowej popularności medium fotograficznego i równocześnie jesteśmy świadomi, że to nastąpiło po upowszechnieniu Internetu. Ale największy wpływ ma tu powstanie smartfonów (połączenie telefonu komórkowego z „komputerem”, dotykowym displayem i aparatem fotograficznym). Smartfon jest obecnie najważniejszym i najbardziej wszechstronnym, wielozadaniowym narzędziem, choć – paradoksalnie – funkcja telefonu stała się jedynie dopełnieniem, nie zaś główną cechą urządzeń mobilnych. Wywarło to duży wpływ na samą twórczość fotograficzną. Łatwość robienia i udostępniania zdjęć poprzez komórki, Internet i portale społecznościowe sprawiła, iż jakiś czas uważano tego typu dzieła za zbyt proste i popularne, więc dla dużej części profesjonalnych fotografów zdjęcia

zrobione komórką nie były *stricte* sztuką. Nie dotyczy to tylko fotografii artystycznej, w której można łatwiej uzasadnić pewną konieczność, czy użyć nietypowych narzędzi, lecz bardziej fotografii reporterskiej. Ale i to się zmienia. W roku 2017, w presti-

Tomáš Agat Błoński, (KPM), z cyklu: *lampyrus_insanus* – wersja internetowa Instagram, 2019, archiwum autora

żowym konkursie fotografii dziennikarskiej „Czech Press Photo” wygrało zdjęcie pod tytułem *Hezbollah, święto zwycięstwa nad Izraelem* zrobione telefonem komórkowym, którego autorem jest Martin Bandžák z agencji Magna.

Interesującym zjawiskiem było dla mnie użycie sieci społecznościowej Instagram, znanej z typowo masowego zasięgu. W ostatnich latach wiele zmieniło

¹ U. Czartoryska, *Fotografia – mowa ludzka: perspektywy historyczne*, t. 2, Gdańsk 2006.

Tomáš Agat Błoński, *pustka*, lampyris_insanus – wersja internetowa, Instagram, 2019, archiwum autora

się w tej kwestii; dziś już większość twórców i instytucji artystycznych posiada konto na Instagramie. Użycie masowego narzędzia do celów przekazywania wewnętrznych, cichych uczuć stało się nową możliwością, którą chciałem wypróbować. Podobnie intrygowało mnie łączenie tekstu – poezji – z fotografią.

Obecnie interesuje mnie zagadnienie: co artyście oferuje sieć internetowa... W jaki sposób zmienia myślenie w fotografii. Fascynującą rzeczą jest możliwość natychmiastowego publikowania i związanych z tym momentalnych reakcji widzów (like'ów) oraz reklamowania (hashtagów), fakt ten zmienia w dużej mierze motywację i samą twórczość. W ten sposób medium fotograficzne angażuje więcej ludzi i potencjonalnych talentów, którzy w innym razie nigdy nie wpadli by na pomysł zajmowania się tą dziedziną. Podobnie zmienia to widzenie artystów nie-fotografów używających społeczne media do prezentacji swojej twórczości. Fakt, że dziś prawie każdy może mieć aparat fotograficzny, przynajmniej w komórce, daje rozmaite możliwości, a wręcz prowokuje do twórczości w tym zakresie.

Internet i małe urządzenia techniczne dają możliwość natychmiastowej artystycznej reakcji na jakiś bodziec z rzeczywistości. To zasadniczo zmienia dotychczasowe sposoby tworzenia i myślenia o tworzeniu. Nowością jest też możliwość natychmiastowej reakcji na zdjęcie zrobione chwilę temu. To było w czasach chemicznej fotografii niemożliwe. W tym sensie fotografia zbliża się do starych mediów, takich jak rysunek i malarstwo, gdzie po pierwszym ruchu pędzla czy ołówka widzimy coś narysowanego lub

namalowanego, a nasze następne decyzje twórcze są pewnym sensie reakcją na to działanie.

Artyści i fotografowie używają Instagramu w dwóch celach: do prezentacji swoich prac (portfolio) lub jako autonomiczne narzędzie do nowej twórczości. Mnie interesuje to drugie podejście – twórcze, korzystanie z tego medium otwierającego nowe kierunki w tworzeniu zdjęć.

lampyris_insanus **Badanie własnych uczuć**

Platforma Instagram posłużyła mojej pracy *lampyris_insanus* jako najbardziej naturalne „narzędzie” do łączenia sztuki wizualnej ze sztuką pisaną, konkretnie medium fotografii z medium tekstowym – poezją. Widzę to jako całość, bez potrzeby definiowania czego jest więcej, co jest ważniejsze – zdjęcie czy tekst. Nawet słowa „łączenie mediów” nie pasują dokładnie do tego w jaki sposób odczuwam proces tworzenia tego projektu. Ważne jest też narzędzie – telefon komórkowy, który w dzisiejszych czasach stał się niemal częścią naszego ciała.

Możliwość udostępniania moich uczuć i myśli w wizualno-tekstowej formie poprzez Internet – portal społecznościowy, miała wyraźny wpływ na twórczość. Chodziło o wizualną komunikację z konkretnymi osobami, gdzie celowo nie używałem hashtagów – bardziej z powodów estetycznych niż zapobiegania reklamom czy rozpowszechnianiu mojego projektu. Początek projektu był pewnego rodzaju wyzwaniem, które podjąłem w pracy ze studentami. W tym czasie

Instagram był już znany, choć nie używany w tak masowej skali. Zadawałem sobie pytania: czy jest możliwe poprzez tak „odczłowieczone” techniczne narzędzie, jakim jest komórka i równocześnie masowe, jakim są portale społecznościowe, przekazać ciche, intymne uczucia?

Paradoksalnie, w żadnym ze zdjęć nie zostało użyte proste wizualne nawiązanie, a większość była robiona w czasie i miejscu niezwiązanym bezpośrednio z danymi wspomnieniami czy uczuciami. Przeważnie używam takich wizualnych narzędzi, które mówią o konkretnym uczuciu lub myśli poprzez atmosferę – klimat końcowego zdjęcia lub poprzez pewną wizualną metaforę. Podobnie i teksty nie mówią opisowo, ale metaforycznie nawiązują do myśli, które czułem w danym momencie lub ostatnim czasie. Niekiedy pierwszą rolę gra zdjęcie, czasami tekst, bądź też nie ma tekstu i brak zdjęcia.

Formalnie największy wpływ na projekt *lampyris_insanus* mają moje prace: *...losy duchem pełnych...* i *Projekt Agat*. Można powiedzieć, że jest to w pewnym sensie połączenie różnych wątków tych dwóch projektów, z wykorzystaniem typowych cech smartfonu i możliwości Internetu.

Przetwarzanie uczuć do rzeczywistości?

Bardzo odpowiadała mi możliwość wykonywania zdjęć telefonem komórkowym, gdzie możliwa jest natychmiastowa korekta zdjęcia według aktualnie przeżywanych uczuć. Podobnie funkcja dołączenia tekstu umożliwiła użycie tego „narzędzia” do wyrażania tego, co czuję w danym momencie. W pewnym sensie jest to bliskie technice szkicu, czy malarstwu impresjonistycznemu lub innym kierunkom artystycznym, na przykład improwizacji w aktorstwie czy poezji. Z drugiej strony, pojawiają się tam cechy moich doświadczeń z chemicznej fotografii, które są w tym projekcie widoczne we wrażliwości na detale i postrzeganiu światła oraz akcentowanej ekspresji czasu. Jest jeszcze jedna rzecz, która wpływa na końcowy efekt – są to niektóre możliwości aplikacji Instagram, pozwalające na „manualne” – nieautomatyczne poprawianie zdjęcia w postprodukcji, bez użycia filtrów. Wszystkie zdjęcia więc, od ich zrobienia aż po publikację w Instagram’ie, z formalnego poziomu, powstają tylko w telefonie komórkowym.

W projekcie *lampyris_insanus* zakłóca się myślenie o prawdzie zgodnej z rzeczywistością. Pojawia się inna prawda o doświadczaniu świata. Jest to eksperyment i korespondencja pomiędzy rzeczywistością, tworzeniem nowej estetyki, procesem fotografowania, projektowaniem zdjęcia, poetycką twórczością, myśleniem i odczuwaniem.

Kwiat Polskiej Młodzieży

Zupełnie inną reakcją na aktualne wyzwania dzisiejszych czasów, w których łączenie jest podstawową cechą, pokazuje mój fotograficzno-koncepcyjny projekt związany z albumem *Kwiat Polskiej Młodzieży* rapera i autora tekstów Bedoesa z muzyką KubiProducenta.

Sens wyrażania wewnętrznych uczuć

Publiczne ukazywanie prawdziwych uczuć nie jest modne. Myśli są intymne, publiczność postrzega to jako nieumiejętność radzenia sobie ze swoimi prywatnymi sprawami oraz przerzucanie ich na innych. Płyta *Kwiat Polskiej Młodzieży* pokazuje, że autobiograficzna „spowiedź” rapera Borysa Przybylskiego ma nie tylko sens społeczny, ale okazuje się również, iż owe myśli są bliskie masom oraz każdemu ze słuchaczy osobno. Teksty piosenek odnoszą się do ciężkiego życia młodych ludzi, którzy nierzadko mogą

Tomáš Agat Błoński, *Reksio – Kwiat Polskiej Młodzieży*, zdjęcie ukryte pod płytą CD, 2018

mieć wrażenie, że są odrzuceni i nie kochani lub tylko „niby” kochani. Wizualna część, czyli okładka, jest idyllicznym zdjęciem czerwonego kwiatu na tle białej firanki i obłoków w oknie wiejskiego domku, poniżej zaś jakby śpiący pies na zielonej trawie. Muzyk śpiewa – czy bardziej krzyczy – o tym, co dzieje się w jego duszy. Okładka zaś cicho „patrzy” na widza. Dopóki nie przeczyta treści SMS-a o ukochanym Reksiu i nie zobaczy nieżywego pieska ukrytego pod płytą, dopóki nie usłyszy prawdziwej wypowiedzi, niby zapomnianej, w ostatnich pięciu minutach albumu.

Tomáš Agat Błoński, *Projekt Agat*, fotografia chemiczna, druk cyfrowy, 2004, archiwum autora

Łączenie

W samym projekcie oraz pomiędzy uczestnikami jest więcej rzeczy, które powinny nas dzielić niż łączyć: narodowość, wiek, grupa społeczna, profesja, poglądy, itp. W tym przypadku jednak jest tu coś wartościowego, co nas połączyło – podobny sposób wrażliwości i swoisty przypadek. Do takiej współpracy jest potrzebny duży stopień otwartości. Pojawiają się także inne rodzaje połączeń, na przykład: grup społecznych, sztuki i biznesu, wątki narodowe (utwór *Janosik*), łączenie mediów artystycznych jak muzyka czy literatura ze sztukami wizualnymi jak fotografia – video – performance. Łączenie jest współcześnie naturalnym sposobem wyrażania swoich uczuć, myśli i poglądów.

Fotograficzne medium jako oryginał

Podpisywanie płyt nie było dla mnie komercyjnym wydarzeniem. Chodziło o nadanie wartości oryginału sztuce masowej produkcji. W czasach możliwości drukowania mnóstwa identycznych kopii jednego zdjęcia podpis autora staje się czymś, co zmienia pracę fotograficzną w oryginał. W mojej dotychczasowej praktyce artystycznej nie stworzyłem na podstawie dzieła fotograficznego 10 000 oryginałów. Trudno

powiedzieć na ile odbiorcy są świadomi takich cech, ale bezsprzecznie jest wśród publiczności duża chęć posiadania – kupienia – oryginału płyty, nawet jeżeli nie jest trudno pobrać te same utwory poprzez Internet, za darmo. Nadanie złotej i platynowej płyty temu albumowi (sprzedaż płyty ponad 15 000 i 30 000 egzemplarzy), jest tego namacalnym potwierdzeniem. Interesujące i miłe równocześnie jest zauważać potrzebę fizyczności w dzisiejszych czasach wirtualnej rzeczywistości (wirtualnego świata Internetu). Zakupienie płyty przez fanów i dzielenie się tą wiadomością na portalach społecznościowych jest ciekawym połączeniem tych dwóch światów. Ten fakt potrzeby świata fizycznego potwierdzają również wysprzedane bilety na koncerty Bedoes i KubiProducent.

Dla kogo jest sztuka? Kogo sztuka szuka?

Od chwili powstania fotografii w XIX wieku zadawano sobie pytania z dzisiejszego punktu widzenia absurdałne: czy fotografia jest sztuką? We współczesnym świecie ujawniają się kolejne wątpliwości, choć są adresowane w innym kierunku i mają różną genezę. Pozwolę sobie zadać parę mniej lub bardziej ważnych, a może absurdałnych pytań:

Czy to już jest sztuka?
 Czy to jeszcze jest sztuka?
 Czy sztuka jest dla artystów?
 Czy sztuka jest dla „dresiarzy”?
 Czy ludzie ulicy są artystami?
 Dla kogo jest sztuka?
 Kogo sztuka szuka?
 Co to jest sztuka?

Szybki rozwój technologii i zmiany w społeczeństwie prowokują do stawiania nowych wyzwań przed światem sztuki. I właśnie słowo **ŁĄCZENIE** w szerokim ujęciu jest tą wartością, która w naturalny sposób daje odpowiedź na pytanie, gdzie poszukiwać istoty kreacji.

Słowa klucze: fotografia, poezja Instagram, *lampyris_insanus*, KPM, Kwiat Polskiej Młodzieży, Tomáš Agat Błoński, Bedoes

TOMÁŠ AGAT BŁOŃSKI

Combining... Autonomous photographs

Summary

An interesting phenomenon for the author is using the Instagram social networking site, known for large numbers of users presenting personal content through their art work. What is also intriguing in this aspect is combining text (poetry) with photography. The author seeks an answer to the question: what does the Internet offer to an artist? How does it change thinking in photography? What is fascinating here is the possibility of instant publication and getting instant feedback (likes) as well as advertising oneself (hashtags); to a great extent this changes motivation and artwork itself. Instagram has been used by the author to create the work *lampyris_insanus* as the most natural “tool” for combining visual and written art, to be specific: photography and poetry.

Key words: photography, Instagram, mass art, artwork, Internet

Bibliografia

Czartoryska U., *Fotografia – mowa ludzka: Perspektywy historyczne*, t. 2, Słowo/obraz terytoria, Gdańsk 2006.

Tomáš Agat Błoński, *latający kwadrat*, z cyklu: *lampyris_insanus* – wersja internetowa, Instagram, 2019, archiwum autora